

gen, item erf een zijde Jan Dirk Bertams, een zijde de Rips op de Moolengraft uytschietende".

Noot II : Een balans opmakend zou men kunnen stellen, dat de molen is gebouwd in 1770. Vermeldenswaard is verder, dat Paulus E. A. de la Court, de latere landdrost van Brabant (16), en zijn broer de eerste steen hebben gelegd. Verder dat de muldersfamilie van Megen afkomstig, de molen reeds van de aanvang in bezit had.

(wordt vervolgd)

Peter van den Elsen.
Esdonk.

VAN EEN JAN VAN GEMERT UIT 1300.

Gegevens en bijzonderheden over de oudste soevereine Heren van Gemert zijn van het grootste belang voor een onderzoek naar afkomst en herkomst van de, in het 13e en 14e eeuwse Brabant, zeer voorname en vooraanstaande familie der "van Gemerts".

In de vroegste tijden uit Gemerts geschiedenis was het steeds een "Diederik van Gemert" die zich (tot 1364) van generatie tot generatie opwierp als zgn. "vrij" grondheer van Gemert. In Gemerts Heem nr.54 werd een stamboom gepubliceerd, waarin een 9-tal Diederikken werden geïdentificeerd; in Gemerts Heem nr.55 werd de Bossche tak van de familie "Van Gemert" belicht, terwijl in Gemerts Heem nr.62 de relatie tussen de Bossche en de Gemertse tak der familie ter sprake werd gebracht.

Inmiddels zijn er al weer een heleboel aanvullingen te melden met betrekking tot deze voor de vroegste geschiedenis van Gemert zo belangrijke genealogie. De meest interessante figuur, die uit deze aanvullingen naar voren komt, is een zekere Jan van Gemert, de zoon van ridder Diederik (Heer) van Gemert.

Heer Diederik, de vader van deze Jan van Gemert, zou men niet alleen gemakshalve maar ook voor de duidelijkheid kunnen noemen: "Diederik de Eerste". Een en ander ter onderscheiding van een later in de historie optredend tiental naar hem genoemde afstammelingen. En dat men inderdaad van doen heeft met een zoon van Diederik de Eerste, moge blijken uit een afschrift van een akte, gedateerd 14 januari 1311,

welke berust in het archief van de abdij Tongerlo. In deze akte kan men namelijk lezen van een: "Johannes de Ghemert, filius quondam Domini Theodorici, Domini de Ghemert militis", hetgeen ons leert dat Heer Dideric reeds vóór 1311 moet zijn overleden, terwijl uit de periode van vóór 1311 tot nu toe slechts één Diederik, als Heer van Gemert, uit de archieven te voorschijn is gekomen.

dat de leden van deze familie "van Gemert", ook buiten de hun vertrouwde vrije heerlijkheid, vele rechten en eigendommen bezaten, blijkt opnieuw uit de hieronder verzamelde gegevens over Jan van Gemert.

In het begin van de 14e eeuw bezat genoemde Jan van Gemert tesamen met de Benedictijnerabdij van St. Jakob te Luik, het zogenaamde patronaatsrecht over de kerk van Bergeik. Het patronaat, ook wel genoemd het collatierrecht, behelsde het recht tot benoeming van de pastoor, onder nadere goedkeuring van de bisschop.

Volgens P.N.Panken in zijn "Beschrijving van Bergeik", zou Jan van Gemert dit recht, tesamen met de grove en de smalle tiend, verworven hebben in het jaar 1305 van een zekere Hendrik Boifas, die de zoon was van Gerard van Eike (1).

Uit geen enkele bron is tot nu toe gebleken dat Jan van Gemert een of ander hooggeplaatst geestelijk ambt bekleedde, waaraan men doorgaans het recht tot benoemen van pastoors pleegt toe te ennen. In het begin van de 14e eeuw kwam het echter wel vaker voor dat wereldlijke heren (leken), het patronaatsrecht van een kerk bezaten. Dit recht was veelal verbonden met het tiendrecht, een zakelijk recht van kerkelijke oorsprong, om een evenredige deel (meestal een tiende) te heffen van de gewassen gegroeid op de grond die door een ander werd gebruikt. Vanwege het feit dat in de middeleeuwen vele kerken en kloosters gesticht werden door wereldlijke heren, kwam hier en daar zowel tiendrecht als patronaatsrecht in handen van leken. Niettegenstaande het feit dat van de opbrengsten der tienden, de pastoor, de kerkgebouwen, de klokken e.d. moesten worden onderhouden, vormden de tienden, zoals uit vele dokumenten blijkt, zeer begerenswaardige inkomsten. De leken uit die tijden, die rechten konden doen gelden op de tienden, waren dan ook zonder uitzondering zeer

vermogende personages.

In het oorkondenboek der abdij Tongerlo (2), zijn een viertal transcripties opgenomen, waaruit blijkt dat Jan van Gemert kort na kerstmis 1310, zijn rechten en bezittingen te Bergeik deels verkocht en deels schonk aan de Praemonstratenzerabdij van Tongerlo (gemeente in Belgische provincie Antwerpen). Middels een oorkonde, gedateerd 25 december 1310 verleende Jan II, hertog van Brabant, aan Jan van Gemert machtiging om zijn leengoederen te Bergeik om te zetten in vrijgoed en ze te verhandelen. Op 14 januari 1311 bevestigt Hertog Jan II, dat Jan van Gemert zijn goederen en rechten te Bergeik heeft overgedragen aan de abdij van Tongerlo. Uit een tweetal akten, opgemaakt te Eersel op 9 januari 1311, blijkt wat voor bezittingen Jan van Gemert zoal te Bergeik bezat. Volgens getuigenis van de schepenen van Eersel zou hij namelijk het tiend onder de parochie van Bergeik verkocht hebben, terwijl hij als geschenk het begevingsrecht op Bergeik zou hebben overgemaakt samen met het karweirecht (=herendienst, onbetaalde arbeid), leenmannen, hoofdcijns en nog andere rechten.

Ad Otten.

Bronnen:

- (1) Beschrijving van Bergeik door P.N.Panken, blz.237.
- (2) De oorkonden der abdij van Tongerlo, deel 2, tekstpublikatie door Dr.M.A.Erens O.Praem.,1950, blz.214-221.

WEERSVOORSPELLINGEN VOOR DE BOER.

Sneeuwt april ons op den hoed
Is voor druif en koren goed.
Droge maart en natte april
Is den boeren naar hun wil.

23 april. (Sint Jeuris).

Sint Joris guur of goed
Wil loover om zijn hoed.
